

"O sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm etmiyorlar..." İzah eder misiniz?

"Senin karanlıklı dehân, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalb etmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için, yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürurla beşerin yüzüne tebessüm etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hallerindeki eblehâne gülmesine, o ışıklar müstehziyâne gülüp eğleniyor."(1)

Yalancı ve geçici lambalar, menfî felsefenin her hâdiseyi akılla anlama ve her müşkülü akılla halletme metodudur. Yani lambadan maksat, vahye teslim olmayan, tevekkül etmeyen ve sadece akli esas alan felsefedir. Evet, vahiy bir güneş, akıl ise etrafı yarım yamalak ışıklandıran bir cep feneri gibidir.

Ama akıl vahyin teslimiyetine ve terbiyesine verildiği zaman, şu kâinatın en ince ve en müşkül meselelerini açan bir anahtar hükmüne geçer. Kâinatın yüksek bir mütefekkir nazırı olur ve insana istikameti gösteren kâmil bir rehber dönüşür.

Üstad Hazretlerinin, *vahyin karşısında aklın acizliğini* anlattığı şu temsili meseleyi gayet güzelce özetlemektedir:

"Bir vakıa-i hayaliyede gördüm ki: İki yüksek dağ var, birbirine mukabil. Üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere. Ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da her tarafı, karanlık, kesif bir zulümat istilâ etmişti."

"Ben sağ tarafıma baktım, nihayetsiz bir zulümat içinde bir mezar-ı ekber gördüm, yani tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım; müthiş zulümat dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım; gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müthiş zulümâta karşı, sönük bir cep fenerim vardı, onu istimal ettim. Yarım yamalak ışığıyla baktım; pek müthiş bir vaziyet bana göründü. Hattâ önümdeki köprünün başında ve etrafında öyle müthiş ejderhalar, arslanlar, canavarlar göründü ki, 'Keşke bu cep fenerim olmasaydı, bu dehşetleri görmeseydim!' dedim. O feneri hangi tarafa

---

çevirdimse, öyle dehşetler aldım. 'Eyvah, şu fener başıma belâdır.' dedim."

"Ondan kızdım, o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandırın büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi, birden o zulûmat boşandı. Her taraf o lâmbanın nuruyla doldu, her şeyin hakikatini gösterdi. Baktım ki, o gördüğüm köprü, gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber, baştan başa güzel, yeşil bahçelerle nuranî insanların taht-ı riyasetinde ibadet ve hizmet ve sohbet ve zikir meclisleri olduğunu fark ettim. Ve sol tarafımda, fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şahikalar ise, süslü, sevimli, cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nüzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müthiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahlûklar ise, mûnis deve, öküz, koyun, keçi gibi hayvânât-ı ehliye olduğunu gördüm. 'Elhamdü lillâhi alâ nûri'l-îmân.' diyerek, **أَوَّلِيَّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ o ,okudum kerimesini i-âyet vakıadan ayıldım."(2)**

Buradaki el feneri, felsefenin itimat ettiği akıl ve cüz'i bir ışığı olan lambadır. Aklın yarım yamalak ışığı ise insan için saadet değil, azap vasıtasıdır. Bu yüzden, birçok insan bu haletten kurtulmak için başını meyhaneye sokuyor ya da birtakım eğlenceler ile aklın tacizinden kendini kurtarmaya çalışıyor.

Hâdiselere, vahyi dinlemeyip sadece akıl mizanı ile bakanlar, hâdiselerin içyüzünü göremez, hikmetini bilemezler. İnsan benlik davasından vazgeçip akli vahyin terbiyesine verse, o zaman her şeyin ve her hâdisenin içyüzünü çözer, hikmetini anlar, her iki cihanın mutluluğuna ulaşır. Temsildeki cep fenerinin ışığı akli temsil ederken, güneşin ışığı da vahyi temsil etmektedir.

Ateş böceğinin, cüz'î ışığına güvenip güneşe meydan okuması ve zifiri karanlığa mahkûm olması gibi, insan da cüz'î ilmine ve nâkis aklına güvenip vahiy güneşinin terbiyesine girmezse, küfür ve şirk karanlığına mahkûm olur. Hem dünya saadetini hem de âhiret saadetini kaybeder. Hem dünyada hem de ukbada çok bela ve sıkıntılara maruz kalır.

"Ben doğruları aklım ile bulurum." diyenler için mazi, her şeyi ve herkesi yutup yokluğa atmış büyük bir mezarlık hükmündedir. Gelecek ise, başımıza neyin geleceği belli olmayan bir tesadüf fırtınasıdır. Hâdiseler ve varlıklar ise, insanı ta'ciz eden zararlı birer düşman sûretinde görünür.

Dipnotlar:

-
- (1) bk. [Lem'alar, On Yedinci Lem'a, Beşinci Nota.](#)
(2) bk. [Sözler, Yirmi Üçüncü Söz.](#)